

Лопатинская В. В.

БИОТИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ В НАРОДНОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

В статье рассмотрены народные экологические термины. Задолго до появления экологии, как науки, появились народные названия, термины и понятия, которыми обозначены некоторые биотические факторы окружающей среды. Они неоднозначные и полисемантические, однако, иногда передают точную характеристику различных типов взаимоотношений живых организмов. В статье рассмотрено около 70 народных названий, которые в основных чертах характеризуют биотические факторы.

Lopatinska V. V.

BIOTIC FACTORS IN FOLK TERMINOLOGY

This article deals with the ecological terms. Long before appearance of ecology as science appeared folk names, terms and notions for identifying some biotic factors. They are polysemic and sometimes characterise very well different relations between living organisms. The number of folk names, terms, notions of ecological character collected during the research amounts to two thousand six hundred forty eight (2648), from which nearly 70 are biotic factors.

Надійшла 10.12.2010 р.

УДК 504: 001.4

В. В. Куйбіда

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди,
вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький,
08400 – 409, Україна

АБІОТИЧНІ ФАКТОРИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У НАРОДНІЙ ЕКОЛОГІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Абіотичні фактори, народні терміни

Кожна з існуючих сьогодні наук має свою термінологію та поняття. Об'єкти природи, події або явища, перш ніж стати науковим фактом, повинні бути встановлені, охарактеризовані та зафіксовані за допомогою певного інструментарію науки, з використанням наукової або народної термінології. Термінологічний апарат природничих наук формувався впродовж тривалого часу, він, як і сама наука, має свою еволюцію. Спеціальну емпіричну і теоретичну мову вважають однією з основних ознак кожної науки. Сьогодні спеціальні дослідження народних термінів, які комплексно характеризують абіотичні фактори навколишнього середовища, практично відсутні, лише праці окремих авторів близькі до висвітлення цієї проблеми [17,18,19], інші – є джерелом народних назв [1-16, 20-34].

Народні терміни з різною повнотою і точністю відображають окремі властивості, або частини навколишнього середовища, які впливають на організми і позначаються як екологічні чинники, або фактори. Фактори середовища досить різноманітні. Вони мають різну природу і

специфіку дії на організми. Інформацію про екологічні фактори неживої природи та особливості адаптації до них організмів можна знайти у народних назвах тварин та окремих термінах екологічного змісту, наведених нижче.

1. Температура. У ході еволюції в тварин виробилися різноманітні пристосування до змін температури. Це активна зміна величини теплопродукції у відповідь на зміну температури середовища (хімічна терморегуляція), зміна рівня тепловіддачі, завдяки особливим анатомо-морфологічним пристосуванням: волосяний покрив, пір'я, запас жиру, випаровування поту тощо (фізична терморегуляція), уникнення негативної дії холоду чи спеки, завдяки побудові нір, гнізд, міграціям, зимовим чи літнім сплячкам тощо (поведінкова терморегуляція).

Окремі аспекти дії температури на тварин та їх адаптації можна знайти у таких народних назвах: *дзигоніти, джигоніти* [12] – тремтіти, дрижати від холоду, *закоченіти, закоченіти, заціпнути* [5] – замерзнути, *зажохатися* [14] – захворіти від спеки; хворіти або гинути від спраги, *парота* [14] – духота, *припарок* [14] – сонячна спека влітку в проміжках між дощами, *сирітки* [15] – гусяча шкіра; *стреконіти* [15] – мерзнути, *студа, студь* [15] – холод.

Дорослі теплокровні тварини відзначаються ефективною регуляцією надходження і віддачі тепла. Це дає їм змогу підтримувати сталу температуру в усі пори року. За здатність витримувати низьку температуру в період снігових зим деякі птахи отримали відповідні народні орнітоніми. Народна назва *снігарик* [33] – на позначення *Зеленяка* (*Chloris chloris* L.). зумовлена тим, що на місця гніздування птах прилітає у березні, а іноді навіть в лютому. Зеленьяк починає співати одним з перших, коли ще в лісі лежить сніг. Ранні терміни виведення пташенят зумовлені достатньою калорійністю їжі птаха та теплою підстилкою гнізда. Він надає перевагу насінню рослин з високим вмістом олії, яка багата на енергію. Це, насамперед, насіння соняшника, в'яза, граба, шипшини, горішки бука тощо. У короткому етимологічному словнику І. Марисової [20] та словнику зоологічної номенклатури М. Шарлеманя [33] є така ж діалектна назва на позначення *Зяблика* (*Fringilla coelebs* L.) – *снігарик* [20,33]. Вона мотивована тим, що птах витримує снігові зими та холод краще, ніж інші перелітні птахи, тому на півдні України він навіть зимує. Ця ж особливість відображена в українській науковій назві *Зяблик* від “зябнути” та латинській родовій назві *Fringilla* від *frigus* “холод”. Самці зяблика рано навесні повертаються в місця гніздування раніше, ніж самки, і деякий час “холостякують” тому ця особливість біології птаха відображена у латинській назві виду *coelebs*, що означає “холостий”. Представники родини синицевих *Paridae* осілі, частково перелітні птахи, які зустрічаються взимку на території України і, завдяки цьому, номіновані: *Синиця блакитна* *Parus caeruleus* L., *призимнюха* [21]; *Синиця велика* (*Parus major* L.), *снегур* [21]; *Синиця чорна* (*Parus ater* L.), *зимуха* [21]. Ще одним зимуючим птахом на більшості території України (у Карпатах це осілий вид) є *Снігур* (*Pyrrhula pyrrhula* L.). Його народні назви *снігурь* [3]; *снігоруз, снігур* [7] стали основою для виникнення наукової назви птаха – *снігур*. Більший за горобця, зимуючий вид *Пуночка* (*Plectrophenax nivalis* L.) зустрічається в Україні з листопада до початку березня. Перебування птаха на згаданій території в зимовий період та світлий, схожий на сніг, фон його оперення знизу тулуба зумовив появу відповідних народних назв: *снігурь, сніголюб, снігурь білий* [3]; *снігоруз* [7]; *подорожник сніговий, снігурка* [33].

2. Світло. Лише декілька народних термінів характеризують світло як екологічний чинник, зокрема, *мигавка, мигушка* [4] – блискавиця, *навсонні* [23-26] – на сонячній стороні, на освітленому сонцем місці. Тварини мають певні особливості щодо адаптації до світла, а деякі навіть виробляють його і це відображено у їх назвах. Яскравим прикладом є назви комахи *Світляк великий* (*Lampyris postiluca* L.), *огняниця* [23-26]; *блищакь* [3]; *світлякь, світлий хробачокь* [4]; *срібна муха, світлушка, блискавка, блищиця, мишачий огонь, світилец, світилка, мишечий огник, вогник, червачок блискучий, світлячок* [7]; *лампій* [27] – ентомоніми зумовлені здатністю світляків до утворення світла вночі, яке полегшує самцям пошуки самок. Три останні членики черевця самки мають ділянки з прозорими покривами і містять фотогенні клітини, обплетені трахеями та нервами. У них міститься фермент люцифераза, що забезпечує утворення люциферину, здатного до випромінення світла. Підсилення інтенсивності світіння відбувається після надходження додаткових порцій кисню, який необхідний для окисно-відновних реакцій. Холодно-зелене світло відбивається за рахунок жовтувато-зелених клітин-відбивачів світла, заповнених кристалами сечової кислоти. Слід зазначити, що добре світяться самки і личинки світляків. На відміну від самок, які живуть на землі, самці літають. Вони мають надкрила, перетинчасті крила і світяться дуже слабо.

Аналогічна мотивація у ентомоніма *блїмка* [34] на позначення *Світлячка звичайного* (*Phausis splendidula* L.). Народна назва походить від дієслова *блїмати* „мерехтіти, почергово

утворювати світло і гаснути” і мотивована тим, що теплими літніми ночами самці літають та блимають в лісах, ніби іскри, а дрібні самки блистять у траві. Варто зазначити, що деяких дрібних метеликів із нічною активністю, наприклад, **Вогнівки борошняної** (*Pyralis farinalis* L.) у народі називають *тьмою* [16].

3. Вологість повітря, як екологічний фактор, представлений окремими термінами: *дихтіти* [12] – швидко і важко дихати (в спеку при підвищеній вологості, перед дощем), *парота* [14] – духота, *подуха* [12] – духота, задуха, *спадя* [15] – велика злива, *сухмень* [15] – сухість, засуха.

Перед дощем вологість повітря збільшується, що обумовлює певну реакцію тварин і, відповідно, появу народних назв. **Квакша звичайна** (*Hyla arborea* L.) позначається *дощівкою* [6] – народна назва зумовлена народною прикметою, яка пов’язана з поведінкою квакш. Перед дощем квакші спускаються з верхніх ярусів дерев донизу, щоб полювати на комарів, мошок та інших комах, які при підвищеній вологості літають низько над землею. Назви *дожджанка*, *дождженка* [12] пов’язані із народним уявленням про зв’язок **Саламандри плямистої** (*Salamandra salamandra* L.) з дощем [12]. Воно співпадає з науковим поясненням поведінки земноводного. Значну частину газообміну саламандра здійснює через шкіру, яка має бути вологою. Перед дощем вологість повітря підвищується і тоді саламандра виходить на поверхню не лише вночі, а й вдень, за що й отримала іншу народну назву *дошова ящірка* [16].

4. Сніг та лід. Основою наукової та народної назв *сніговий черв’як* [34] на позначення **Льодовичка** (*Boreus westwoodi* Hag.) є слова *лід* та *сніг*. Зазначені ентомоніми мотивовані тим, що цих комах можна зустріти взимку під час відлиги на поверхні снігу, коли його верхній шар перетворюється на лід. Влітку дорослі комахи перебувають у стані анабіозу під мохом або камінням. Пік їх активності припадає на пізню осінь, ранню весну та періоди зимового потепління. Ентомонім *сніжник* [6] на позначення **М’якотілки рудої** (*Cantharis fusca* L.), зумовлений тим, що бархатно-чорні личинки комах зимують під покривом снігу, ховаючись серед листя. Під час відлиги, коли вода потрапляє під сніг, вони рятуються від затоплення, виповзають на поверхню і яскраво виділяються на сніговому покриві.

За здатність до пірнання під лід і кригу птах – **Оляпка звичайна**, або **Пронурок** (*Cinclus cinclus* L.), отримав народну назву *ледівник* [27].

5. Вітер: *западовець* [15] – західний вітер, *курята* [13] – тріщини на руках і ногах від холоду, вітру, *логин* [1] – дерево, яке впало, або зломане бурею, *надличина* [14] – повалений вітром ліс, *студень* [15] – холодний вітер, *сухоти*, *сухотка*, *сухотник*, *суш* [15] – сухий вітер, *сходовець* [6] – східний вітер, *теплень* [15] – теплий весняний вітер, *трамонтана*, *тримунтан* [15] – холодний північний вітер. Варто вказати на деякі народні орнітоніми, у яких акумульовані характеристики птахів, що переселяються, або живуть у певних регіонах з настанням зимових вітрів, завірюх. Наприклад, **Тинівка альпійська** (*Prunella collaris* Scopoli.), *завирушка* [33]. Український народний та російський науковий орнітонім *завирушка* походить від *завируха* «заметіль, завірюха, вітер із снігом». Відомо, що тинівки з гір у долини спускаються лише разом із зимовими вітрами чи завірюхами. *Завірушкою* [33] називають, також, **Вівсянку очеретяну** (*Emberiza schoeniclus* L.), яка на більшості території України осілий і зимовий кочовий птах.

6. Вода. Специфічні властивості води, що визначають її характеристики (вміст солей, газів, густина тощо) є екологічними чинниками, а вода – середовищем життя для багатьох видів тварин. Наприклад: *придуха* [12] – кисневий голод (риб); загибель риби від кисневого голоду; *теплина* [15] – місце, де вода не замерзає. Вміст солі у воді став основою для виникнення народних назв у деяких видів тварин. Наприклад, народні назви зяброногого рачка **Артемія** (*Artemia salina* L.), *солонячка*, *соляник* [22] зумовлені тим, що цей рачок може жити у воді із вищою концентрацією солей, ніж інші тварини. Як правило, вони живуть у солоних лиманах, озерах, водоймах поблизу сольових копалень, при солоності 40-230‰, уникаючи у такий спосіб ворогів та конкурентів.

7. Ґрунт. Тварини мають здатність до деяких змін мікрорельєфу на певних територіях. Ці характеристики простежуються у таких термінах: *бабаковина*, *бабачиння* [11] – купа землі, нарита байбаком; *кертичина*, *кіннина* [12]; *кертювиння*, *кретівка*, *кретичина*, *кретоватина*, *кретовине*, *кретовисько*, *кротавина*, *кротовина* [13] – горбик ґрунту, піднятий кротом; *обкіт*, *скотище* [13] – нора, лігво; *підточина* [14] – порита кротом земля.

Окремі особливості життя тварин тісно пов’язані з ґрунтом та особливостями рельєфу і відображені у народних назвах птахів. Так, орнітоніми, *кам’яничка*, *пагірка*, *скалянка* [27] – на позначення **Тинівки альпійської** (*Prunella collaris* Scop.) зумовлені тим, що тинівки гніздяться на кам’янистих, скелястих пагорбах, урвищах та осипах вершин субальпійського поясу Карпат. Народна

назва *мармур* [13] на позначення тинівки є результатом перенесення назви мінералу *мармур* з огляду на рудувато-буре з чорним смугастим малюнком забарвлення цих птахів. Народна назва **Вівсянки звичайної** (*Emberiza citrinella* L.), *землянка* [33] зумовлена тим, що птахи будують гнізда переважно на землі в ямці, вимощеній стеблинами трав і кінським волоссям. Основну частину життя вівсянки проводять на землі, хоч можуть сидіти і на гілках дерев, але не стрибають з гілки на гілку. За звичкою будувати гніздо на землі у вигляді кулі з боковим отвором серед густої трави та кущів **Вівчарик-ковалик** (*Phylloscopus collybita* Vieill.) має народну назву *земнушка* [20], а **Жайворонок чубастий**, або **Посмітюха** (*Galerida cristata* L.), який споруджує гніздо у ямці – *землянка* [21]. **Малинівка**, або **Вільшанка** (*Erithacus rubecula* L.) свої гнізда вибудовує на землі із сухої трави, листків та кінського волосся, за що й названа *земляником* [12].

Чимало подібних назв мають комахи, земноводні, плазуни, ссавці. Так, риба **Гірчак звичайний** (*Rhodeus sericeus* Pallas) відома як *мулка* [28]. Іхтіонім походить від слова *мул* і зумовлений тим, що риба віддає перевагу неглибоким, замуленим водоймам. Саме тут водяться двостулкові моллюски, насамперед, беззубки (перлівниці), без яких гірчак не розмножується. Запліднення ікринок і початкові стадії розвитку риб відбуваються всередині моллюска. Із основою „мул” пов’язані іхтіоніми *мулак* [13] – на позначення **Кефалі**, або **Лобана** (*Mugil cephalus* L.); *мулович* [13] – на позначення **Карася сріблястого** (*Carassius gibelio* Blach.) та ін. *Мурзаками* [13], від *мурзати* „бруднити”, називають бичків, що водяться на дні лиману в мулі.

8. Нори, гнізда та інші житла, забезпечують пасивну поведінкову терморегуляцію у тварин. На їх позначення у народі використовують такі терміни: *берліг*, *бирло* [11] – лігво ведмеда, свині; *тавра* [23-26] – зимова барлога ведмеда; *дучка* [3] – нора, в якій сидить миша, рак чи інша тварина; *заяччися* [1] – вгніздитися, розташуватися в норі; *занорити* [23-26] – про мишей: зашкрябати в норі; *кровоць* [13] – кубло, притулок, приховане місце; *кублитися* [23-26] – гніздитися, виривати в гнізді ямку для гнізда; *кубло* [29-32] – гніздо; *легво*, *лог*, *логво* [13] – лігво; *лукно* [13] – гніздо бобра; *мирлуга* [23-26] – барлога; *муравник*, *мурашинник*, *мурашківина* [23-26] – мурашник; *норити* [14] – рити нору; *пронора* [14] – нора; *ургана* [29-32] – нора миші із запасом сарани, погріб з припасами.

Нерідко від особливостей побудови гнізд птахи отримували відповідні народні назви. Наприклад, **Ремез** (*Remiz pendulinus* L.), *вовнянка* [20] – народна назва обумовлена тим, що у гніздо між рослинні волокна пташка майстерно вплітає пух з верби, тополі, який неначе овеча вовна покриває його. Інша назва ремеза – *рукавичка* [20] відображає схожість гнізда птаха на рукавичку. За мистецтво будувати гніздо ремеза називають «*першою пташкою у Бога*» [8-10].

Висновки

1. У народній зоологічній термінології широко відображені абіотичні фактори навколишнього середовища, зокрема, температура, світло, вологість повітря, сніговий та льодовий покрив, водне середовище, вплив вітру, ґрунт, здатність організмів будувати гнізда, нори тощо.

2. Абіотичні фактори у народній термінології позначаються здебільшого назвами, зрідка – термінами та екологічними поняттями. У статті розглянуто понад 60 народних екологічних назв на позначення абіотичних чинників та 62 – на позначення житла, слідів та середовища мешкання тварин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верхратський І. Знадоби для пізнання угорськоруских говорів / Верхратський І. // Записки наукового товариства імені Шевченка; [вих. у Львові що два місяці під ред. Михайла Грушевського].– Львів: З друкарні Наукового Товариства імені Шевченка, 1902.–Т. XLV.– С.29-280.
2. Верхратський І. Початки до уложення номенклятури и терминологіи природописної, народнєї и замітка о волоськімъ-павуку / Верхратський І.–Львівъ: Въ печатні М.Ф.Поремби, Т.1.– 1864.– 18 с.
3. Верхратський І. Початки до уложення номенклятури и терминологіи природописної, народнєї / Верхратський І.: [членъ товариства „Просвіта”].–Львівъ: Зъ друкарні Ставропигійського Інституту, Т.2.– 1869.– 40 с. – (Въ додатку: декотрі повірки, забобони и пр.)
4. Верхратський І. Початки до уложення номенклятури и терминологіи природописної, народнєї / Верхратський І.; [членъ „Просвіти” и „Физиографичнєго товариства” въ Кракові].–Львівъ: Зъ друкарні Ставропигійського Інституту, Т.3.– 1869.– 23 с.

5. Верхратський І. Початки до уложення номенклятури и терминології природописної, народнєї / Верхратський І.; [членъ „Просвіти” и „Физиографичнєго товариства” въ Кракові].–Львівъ: Зъ друкарні Ставропигийського Інституту, Т.4.– 1872.– 23 с.
6. Верхратський І. Початки до уложення номенклятури и терминології природописної, народнєї / Верхратський І. [членъ „Просвіти” и „Физиографичнєго товариства” въ Кракові].–Львівъ: Зъ друкарні Ставропигийського Інституту, Т.5.– 1872.– 40 с.
7. Верхратський І. Початки до уложення номенклятури и терминології природописної, народнєї / Верхратський І.–Львівъ: З печатні Товариства имени Шевченка, Т.6.– 1879.– 24 с.
8. Даль В.Толковый словарь живого великорусского языка / Даль В.– М.: Гос. изд. иностр. и нац. словарей, Т. 1: А-З.– 1956. –699 с.
9. Даль В.Толковый словарь живого великорусского языка / Даль В.– М.: Гос. изд. иностр. и нац. словарей, Т. 2: И-О.–1956. –779 с.
10. Даль В.Толковый словарь живого великорусского языка / Даль В. – М.: Гос. изд. иностр. и нац. словарей, Т. 3: П.– 1956. –555 с.
- 11.Етимологічний словник української мови: в 7 т. / [ред-кол.: О.С.Мельничук (голов.ред.) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1982.– Т.1: А-Г / укл.– Р.В.Болдирєв та ін. – 1982 – 631 с. – (Словники України)
- 12.Етимологічний словник української мови: в 7 т. / [ред-кол.: О.С.Мельничук (голов.ред.) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1982. – Т.2: Д-Копці / [укл.: Р.В.Болдирєв та ін.]. – 1985. – 570 с. – (Словники України)
- 13.Етимологічний словник української мови: в 7 т. / [ред-кол.: О.С.Мельничук (голов.ред.) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1982. – Т.3: Кора-М / [укл.: Р.В.Болдирєв та ін.]. – 1989. – 549 с. – (Словники України)
- 14.Етимологічний словник української мови: в 7 т. / [ред-кол.: О.С.Мельничук (голов.ред.) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1982.–Т.4: Н-П / [укл.: Р.В.Болдирєв та ін.: ред. тому: В.Т.Коломієць, В.Г.Скляренко]. – 2003. – 656 с. – (Словники України)
- 15.Етимологічний словник української мови: в 7 т. / [ред-кол.: О.С.Мельничук (голов.ред.) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1982.–Т.5: Р-Т / [укл.: Р.В.Болдирєв та ін.]. – 2006. – 703 с. – (Словники України)
- 16.Жизнь животных: в семи томах. – М.: Просвещение, 1969. – Т. 4. – Ч. 2. – 485 с.
- 17.Куйбіда В.В. Екологія і географічні назви / Куйбіда В.В.– Фастів: Поліфаст, 2002.– 176 с.
- 18.Куйбіда В.В. Зоологія хребетних: практикум: посібник з навчально-польової практики / Куйбіда В.В., Гаврись Г.Г., Лопатинська В.В. – К.: Міленіум, 2008. – 212 с.
- 19.Куйбіда В.В. Народні назви птахів / Куйбіда В.В. // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди: науково-теоретичний збірник. – 2005. – С. 253-262.
- 20.Марисова І.В. Світ пернатих Чернігівщини у назвах: короткий етимологічний словник-довідник для студентів природничо-географічного факультету / Марисова І.В., Бойко В.М.– Ніжин, 1998.– 28 с.
- 21.Никончук Н.В. Полесские названия птиц / Никончук Н.В. // Лексика Полесья: материалы для полесского диалектного словаря. – М.: Наука, 1968. – С.439-472
- 22.Паночіні С. І. Безхребетні тварини (крім комах) // Словник зоологічної номенклатури (1927-1928)/ –К.: Наукова думка, 2005.– С. 115-186
- 23.Словарь української мови / Б.Грінченко.– К.: Т.1.–1907.– 494 с.
- 24.Словарь української мови / Б.Грінченко.– К.: Т.2.–1908.–573 с.
- 25.Словарь української мови / Б.Грінченко.– К.: Т.3.–1909.–506 с.
- 26.Словарь української мови / Б.Грінченко.– К.: Т.4.–1909.– 547 с.
- 27.Турянин І. І. Народні назви тварин / Турянин І. І. // Зелені Карпати. – 1996. – №1–2. – С. 64–68.
- 28.Усачева В.В.Материалы для словаря славянских названий рыб (семейство Cyprinidae) / Усачева В.В. // Этимология 1971.– М.: Наука, 1973.– С. 115-182
- 29.Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. в 4-х Т. / Фасмер М.; пер с нем. и доп. О.Н.Трубачева; под ред. и с предисл. Б.А.Ларина. – 2-е изд., стер. – М.: Прогресс, 1986. –Т.1: (А-Д).–1986.–573 [3] с.
- 30.Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. в 4-х Т. / Фасмер М.; пер с нем. и доп. О.Н.Трубачева; под ред. и с предисл. Б.А.Ларина. – 2-е изд., стер. – М.: Прогресс, 1986. –Т.2: (Е-Муж).–1986.– 671 [1] с.

31. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. в 4-х Т. / Фасмер М.; пер с нем. и доп. О.Н.Трубачева; под ред. и с предисл. Б.А.Ларина. – 2-е изд., стер. – М.: Прогресс, 1986. –Т.3: (Муза-Сят).–1987.– 830 [2] с.
32. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. в 4-х Т. / Фасмер М.; пер с нем. и доп. О.Н.Трубачева; под ред. и с предисл. Б.А.Ларина. – 2-е изд., стер. – М.: Прогресс, 1986. –Т.4: (Т-Яшур).–1987.– 860 [4] с.
33. Шарлемань М., Татарко К. Словник зоологічної номенклатури. Назви хребетних тварин: (проект) // Словник зоологічної номенклатури (1927-1928).–К.: [факсим. відтворення вид.1927-1928 pp.], 2005.–Ч.2.– С. 1-67.– (сер. Словники України)
34. Щоголів І. Комахи // Словник зоологічної номенклатури (1927-1928): [факсим. відтворення вид. 1927-1928 pp.] .–К.: Наукова думка, 2005.– [Ч.3] С. 1-114 (Словники України)

Куйбида В. В.

АБИОТИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ В НАРОДНОЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

В статье рассмотрены народные экологические термины. Абиотические факторы представлены преимущественно названиями, реже – терминами и очень редко – экологическими понятиями. Из 2648 собранных народных экологических названий, в статье рассмотрено 61 – для обозначения абиотических факторов и 62 – для обозначения жилищ, следов и среды обитания животных.

Kuybida V. V.

ABIOTIC FACTORS OF ENVIRONMENT IN FOLK ECOLOGICAL TERMINOLOGY

This article deals with the ecological terms. Ecology as science has a high level of theoretical component and uses more terms and notions rather than empiric names. Folk ecological terminology uses names and terms for specifying abiotic factors. The number of names, terms and notions of ecological character collected during the research constitutes two thousand six hundred forty eight (2648), from which abiotic factors are sixty one (61), habitation, traces and living environment of animal are sixty thy (62).

Надійшла 10.12.2010 р.

УДК 504: 001.4

В.В. Куйбіда, В. В. Лопатинська, Л. В. Шаповал

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди,
вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький,
08400 – 409, Україна

ПОПУЛЯЦІЇ ТВАРИН І БІОЦЕНОЗИ У НАРОДНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Популяції тварин, біоценози, народна термінологія

Популяції тварин мають статеву, вікову, просторову, етологічну або поведінкову структуру. Серед компонентів структури популяцій у народній термінології найбільше представлений етологічний аспект, на позначення зграй, стад і голосів тварин, як засіб комунікації.